

Namiesto odplatenia dojednaného obnosu 1 mil[ión] korún za generála Štefánikovu pozostalost' chceli ma donútiť na podpísanie darovacej listiny, teda na jej podarovanie. Následkom toho prerušila som každé ďalšie jednanie a u p. sprostredkovateľa Strnada žiadala som si prinavrátenie môjho majetku. Určite do dnešného dna, pretože mi ho nevrátili, úctive prosím nariadiť jeho bezodkladné vydanie v najbližších dňoch. Prídem si ho odobrať, prosím udať mi presný termín.¹

Vd[ova] Albertina Štefániková, matka gen. Štefánika.

TELEGRAM

AKPR, f. KPR, protokol T, sign. T 1400/21, k. 60. Opis došlého telegramu, strojopis.

a – Adresováno: Doporučeno: panu prezidentovi Masarykovi Praha.

1 – K tomu srov. zde dok. č. 96.

Memorandum

Jeho Excelencii pánu T. G. Masarykovi,
prezidentovi Československej republiky.

Vaše Blahorodie!

Pripojenú Ústavu Slobodnej evanjelicko-luteránskej synody v Československej republike zostavili a prijali dva evanjelicko-luteránske cirkevné zbory vo Velkej pod Tatrou² a Iliašovciach, v Spišskej župe na Slovensku skrze svojich vyvolených vyslancov na zriaďujúcom synodálnom zhromaždení dňa 19. novembra 1921. Dva dni pozdejšie výborom zvoleným Synodom zanesená bola Ústava táto spolu so zápisnicou prvého synodálneho zhromaždenia a s prosbou o štátne odobrenie do Prahy a odovzdaná pánu ministrovi školstva a národnej osvety, dr. V. Šrobárovi.

Päť mesiacov pozdejšie na náš dotaz u spomenutého ministerstva, čo je s Ústavou, povedané nám bolo, že nebude prijatá, lebo sme nebrali ohľad na staré uhorské zákony, špeciálne na zákon z roku 1895.³

Vaša Excelencia! Tento zákon temer v celom svojom znení dusí náboženskú slobodu, ako sme sa jej naučili v slobodnej zemi Kolumbovej.⁴ Lebo vôbec zabráňuje utvorenie dvoch na papieri totožných cirkevných spoločností. Dľa tohoto zákona my sme nútení, alebo vstúpiť do zväzku ev[anjelickej] a[ugsburského] v[yznania] cirkvi na Slovensku, alebo byť bezkonfesijní. Naše svedomie nám nedovolí vstúpiť do zväzku ev[anjelickej] a[ugsburského] v[yznania] cirkvi na Slovensku. Bez konfesie tiež nemôžeme byť. Myslíme, že v našej drahej oslobodenej Československej republike nemali by sa uplatňovať zákony, ktoré zostavili naši úhlavní nepriatelia, Maďari, a že preto i pri našej úctivej žiadosti o štátne uznanie mali by platiť slová americkej Ústavnej listiny, že: „No religious test is required“.^a

Sme a chceme byť verní drahej našej republike a Vám, nášmu Osloboditeľovi a prvému prezidentovi. Sme rozhodne za demokratický štát a stojíme na základe absolútnej rozluky cirkvi od štátu. Práve preto domnievali sme sa, – i teraz ešte nevzdali sme sa nádeje – že sa štát bude len tešiť našej práci, keďže my, ako cirkevná spoločnosť, fakticky už sme oddelení od štátu, uvádzame teda v prax a život to, čo štát iba v budúcnosti chce docieľiť. S istotou sme ráтали, že obdržíme uznanie a že potom budeme môcť rozšíriť našu prácu. Že sme však uznanie neobdržali, preto ďalšie cirkevné zbory, hoci sú hotové tak učiniť, boja sa pripojiť sa k nám.

Koncom predošlého mesiaca poslaná nám bola naša Ústava naspäť nepotvrdená ministerstvom školstva a národnej osvety s poznámkou, že sme nevyhoveli 7. paragrafu uhorského zákona z roku 1895. Ministerstvo pripojilo tento zákon. *Je písaný v maďarskej reči a my maďarsky vôbec nerozumieme.*^b Museli sme si ho dať preložiť, z čoho vysvitlo, že musíme predosť ministerstvu školstva a národnej osvety ešte isté podklady a dôkazy, že tieto dva slobodné evanjelicko-luteránske cirkevné zbory skutočne jestvujú.

Tomu my s tou najväčšou radosťou vyhovieme. Ale pretože sa náboženská sloboda zvlášte tu na Slovensku ešte nechápe tak, žiaľbohu, ako by sa chápať mala, máme obavy, že snád vplyvom nám nepriateľských kruhov bude nám štátne uznanie zase zamedzené. Tým však naša Synodálna konferencia, združenie to viac než jeden milión evanjelikov-luteránov v Amerike stojacich s nami a za nami v tomto hnutí, videla by nemožnosť ďalšej svojej práce v Československej republike a konštatovať by musela, že tu niet slobody náboženstva a svedomia, áno, že v tomto ohľade Československá republika nie je ešte „The Little America in the heart of Europe“,^c ktorým menom je známa v americkom svete. A to zaiste by poškodilo, i republike, i nám.

Všetky svoje podniky naša Synoda sama si bude financovať a chce, aby vysoká vláda Československej republiky hocikedy mohla sa presvedčiť o našej vernosti a poddanosti k Československej republike. Mienime tu otvoriť vysokú teologickú školu na Slovensku, čo by iste i kultúrne pomáhalo, aby i táto posiaľ ešte značne pomaďarčená čiastka našej republiky bola zaistená pre československú vzájomnosť a pre pravú občiansku slobodu nášho demokratického štátu. Každá cirkev, ktorá sa k nám pripojí, bude nielen finančne samostatná, neodvislá od štátu, ale musí byť i verná republike.

Že námietky proti nám a našej práci nezodpovedajú skutočnosti, na dôkaz nech slúži pripojená Ústava a faktum, že takí mužovia, ako dr. Štefan Osuský a dr. L. Karlovský sú

odchovanci našej Synody a že i páni americkí poslanci Burton z Ohio a Temple z Pennsylvánie, v jejichžto sprievode ste ma ráčili prijať a vypočuť, celkom súhlasia s našom prácou.

Ako vyslanec našej Synody v Amerike a jej zástupca v Československej republike úctive Vás prosím, by ste po prezretí pripojenej Ústavy láskave ráčili porobiť potrebné kroky, že by sme ako štátom uznaná a štátu verná a priaznivá cirkevná spoločnosť mohli sa uplatniť v tejto našej otčine, v drahej nám Československej republike.

Ziadané podmienky nám uložené ministerstvom školstva a národnej osvety splníme a predostrieme ešte raz celú záležitosť ministerstvu s prosbou o uznanie.

Keď Vám, Vaša Excelencia, srdečne ďakujem za Vašu lásku a za Váš záujem, ktorý ste ráčili prejaviť, som tak smelý vysloviť svoje isté presvedčenie, že nebudeme oslyšaní a porúčam sa Vášmu blahorodiu

Vám v najdokonalejšej úcte poddaný

Jaroslav Pelikán^d
ev[anjelicko]-lut[eránsky] farár^d

Vo Veľkej po Tatrou,
Spišská župa,
Československo.
11. septembra 1922.

MEMORANDUM

AKPR, f. KPR, inv. č. 487/C, č. j. D 4997/22, k. 31. Originál, strojopis.

- a – No religious test is required – Žádné zkoumání náboženství se nevyžaduje.
- b – Podtrženo v textu.
- c – The Little America in the heart of Europe – Malá Amerika v srdci Evropy.
- d – Psáno vlastnoručně perem.
- 1 – Jaroslav Pelikán, evangelický kněz, navrátilce z USA. Evangelickou církev a. v. na Slovensku považoval za príliš konzervatívni, vadila mu predovšetkým podriadenosť evangelickým biskupom. Se svými stoupenci v okolí Popradu chcel založiť vlastnú evangelickú cirkev augšpurského vyznání, což mu ale úřady nepovolily, protože podle platných uherských zákonů nemohly být zaregistrovány dvě cirkve se stejným názvem a stejnou věroukou. Pelikánovci vyvíjeli činnost bez registrace, sám Pelikán se později vrátil do USA.
- 2 – Veľká – dnes predmestí Popradu.
- 3 – Mínen zák. čl. XLIII/1895 o svobodě náboženského vyznání, který vyžadoval registraci nových církevních společností.
- 4 – Rozumějí se Spojené státy americké.